

Федірець О.В.

*к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту,
Полтавська державна аграрна академія*

Fedirets Oleh

Poltava State Agrarian Academy

Сазонова Т.О.

*к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту,
Полтавська державна аграрна академія*

Sazonova Tetiana

Poltava State Agrarian Academy

Манич Н.М.

студент,

Полтавська державна аграрна академія

Manych Nataliia

Poltava State Agrarian Academy

СТРУКТУРНА ХАРАКТЕРИСТИКА РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

STRUCTURAL CHARACTERISTICS OF RESOURCE POTENTIAL OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Анотація. У статті визначено складові характеристики ресурсного потенціалу аграрних підприємств, досліджено їх взаємозв'язки та структуру. Проаналізовано елементи ресурсного потенціалу підприємства, такі як земля, трудові ресурси, матеріально-технічні цінності, фінанси та інформація. Визначено основні особливості землі як основного засобу виробництва сільськогосподарських підприємств. Наведено сутнісну характеристику таких складових частин ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств, як населення та трудові ресурси. Досліджено взаємозв'язок та склад засобів виробництва й виробничих фондів. Запропоновано в ринкових умовах визначати низку нових вимог перед створенням організаційних форм виробництва відповідно до принципів цільового управління, які призначені не для максимізації випуску проміжного виробництва, а для досягнення сталих кінцевих результатів, таких як задоволення потреб населення у сільськогосподарської продукції.

Ключові слова: ресурсний потенціал, аграрне підприємство, земля, трудові ресурси, засоби виробництва, ефективність.

Постановка проблеми. Сучасні теорії ресурсного потенціалу виокремлюють п'ять основних видів ресурсів, таких як праця, природа, матеріали, фінанси та інформація. Останні два у повному їх значенні все ж таки слід вважати допоміжними, які безпосередньо не беруть участь у створенні продукції. Їх роль полягає у визначенні ефективності через ефективність використання землі, живої праці та уречевленої праці, тому ресурсний потенціал сільськогосподарського виробництва було

би правильно вважати класичною тріадою: органічне поєднання землі, праці та засобів виробництва.

На основі ресурсного підходу до компонентів сільськогосподарського виробничого потенціалу відносять землю, робочу силу, основні засоби та оборотний капітал. Разом вони представляють агроресурсний потенціал сільськогосподарських підприємств. У цьому разі пріоритетом є їхні загальні обсяги у натуральній формі. Без необхідних будівель, споруд, ефективного обладнання та устаткування, добрив, худоби та птиці й корму для їх утримання, достатньої кількості працівників підприємство не тільки не отримає інвестиції, але й не матиме можливості для здійснення своєї виробничої діяльності. Отже, головними чинниками, що впливають на результати господарської діяльності, є кількість виробничих ресурсів та структура ресурсного потенціалу. Для виявлення їх впливу доцільно провести оцінювання економічної ефективності використання загального потенціалу та окремих складових частин. Це дасть змогу виявити причини відхилень та недоліків, резерви для раціональнішого використання земель, робочої сили та матеріальних ресурсів та розробити конкретні пропозиції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблем, які стосуються сутності ресурсного потенціалу аграрних підприємств, формування його оптимальної структури, підвищення його ефективного використання та управління на рівні підприємства, присвячені праці зарубіжних і вітчизняних науковців, таких як В.Г. Андрійчук [1], О.О. Красноручський [3], І.А. Маркіна [6; 12], Л.О. Мармуль [7], В.В. Россоха [8], О.В. Ульяновченко [10].

Питання відтворення ресурсного потенціалу досліджуються у роботах таких учених, як В.В. Трегбчук, А.М. Юзефович,

Д.І. Крисанов [9], О.Г. Шпикуляк [11]. Водночас існує низка питань щодо, зокрема, формування оптимальної структури ресурсного потенціалу аграрних підприємств у сучасних умовах.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Вирішення потребує низка питань, які стосуються підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу аграрних підприємств, формування оптимального, збалансованого потенціалу за структурою як загалом, так і на рівні окремих регіонів.

Мета статті. Головною метою роботи є дослідження складових частин та структури ресурсного потенціалу аграрних підприємств, формулювання пропозиції стосовно підвищення ефективності його реалізації.

Виклад основного матеріалу. Ринкові умови функціонування економіки вимагають від усіх компонентів ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств виступати як товари. Для цього потрібна організація земельних ринків, робочої сили, матеріальних і технічних ресурсів, капіталу.

Щодо ринку землі, то слід зазначити, що найважливішими завданнями є використання землі для сільськогосподарського виробництва, обмеженість у просторі та довговічність (у разі раціонального використання). Земля є незамінним засобом виробництва матеріальних благ, найважливішою складовою частиною національного багатства. Особливо великою є роль землі в сільському господарстві. Вона є основою сільськогосподарського виробництва. Без неї немислимий процес виробництва продуктів рослинництва й тваринництва. Недарма у народі землю називають годувальницею.

Земля від інших засобів виробництва відрізняється низкою особливостей (рис. 1).

По-перше, площа землі не є безмежною. Щоправда, землі у нас багато. Проте повніше використання кожного наявного гектара є дуже актуальним завданням. У зв'язку зі зростанням населення й обмеженими можливостями збільшення площі орної землі її розмір на душу населення має тенденцію до зниження. По-друге, особливість землі полягає в тому, що вона за правильного використання не піддається зношенню, на відміну від інших засобів виробництва, а відбувається її постійне

поліпшення. Чим краще вона обробляється, тим вище її родючість, здатність давати дедалі більше продукції.

Отже, родючість залежить не лише від природних властивостей ґрунту, але й від того, як обробляється й використовується земля. У зв'язку з цим виокремлюють натуральну, або природну, й економічну родючість ґрунту.

Природна родючість ґрунту створюється в результаті тривалого ґрунтоутворювального процесу без безпосереднього впливу людини на природу. Економічна родючість ґрунту являє собою єдність природної та штучної родючості, що створюється працею людини. Вона передбачає як ефективне використання природної родючості ґрунту, так і подальше підвищення її шляхом додаткових затрат праці, матеріальних і грошових ресурсів, тобто на основі інтенсифікації виробництва. Саме економічна родючість має вирішальне значення в боротьбі за створення достатку сільськогосподарських продуктів. Від того, як використовуємо землю, залежить, чи може вона зберегти та помножити віками нагромаджену природну родючість.

Мета раціонального використання землі полягає в тому, щоб одержати більше продукції. Водночас суспільству не байдуже, скільки коштує кожна одиниця продукції на цій земельній площі. Отже, необхідно досягати максимуму продукції з кожного гектара за найменших затрат праці та засобів.

Таким чином, якщо площу землі неможливо розширювати безмежно, то родючість її величезною мірою залежить саме від людей, досягнутого рівня господарювання. Земля розкриває свої багатства тим, хто по-господарськи використовує її.

По-третє, особливістю землі є те, що вона не може бути замінена якимось іншим засобом виробництва. Відомо, що за ступенем розвитку продуктивних сил суспільства одні засоби виробництва замінюються іншими, більш досконалими й ефективними.

По-четверте, окремі ділянки землі за своєю якістю не є однаковими. Ця особливість враховується під час визначення спеціалізації аграрних підприємств, планування виробництва та заготівель сільськогосподарської продукції, а також під час оцінювання результатів господарської діяльності підприємств.

Нарешті, особливість землі полягає в тому, що від рівня її використання залежить ефективність застосування інших

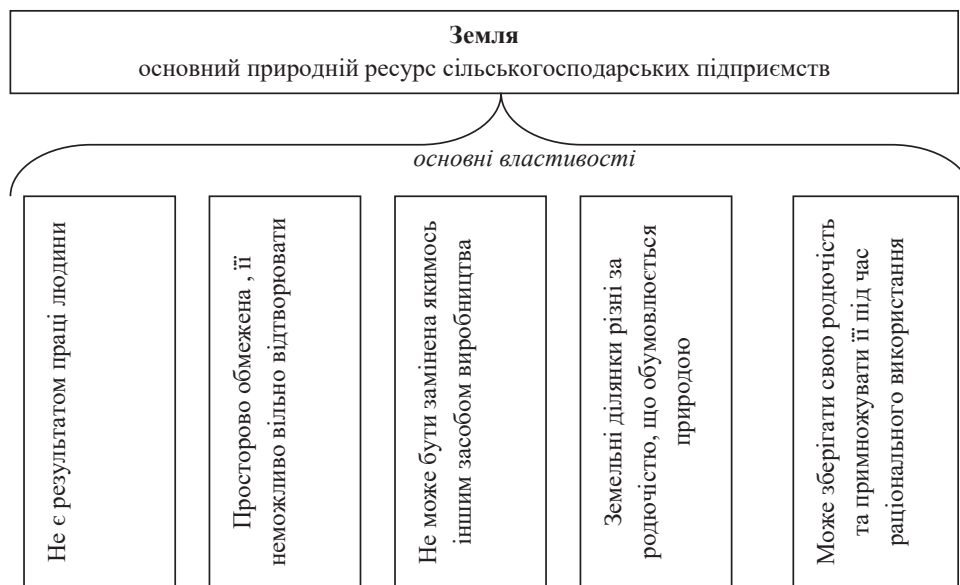

Рис. 1. Особливості землі як основного засобу виробництва сільськогосподарських підприємств

Джерело: опрацьовано авторами на основі [1; 2; 11]

засобів виробництва й праці, всього сільськогосподарського виробництва. Також до головних елементів ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств належать населення та трудові ресурси. Вони є підґрунтям розвитку продуктивних сил суспільства, адже виступають виробниками матеріальних благ, при цьому матеріальні ресурси створюють основу для виробництва матеріальних благ.

Трудові ресурси – це складна соціально-економічна дефініція, соціальну сутність якої складають люди, а до економічної належить їх робочий час, який за потреби можна використовувати на суспільно корисних роботах [3, с. 78].

Процес взаємодії людини відбувається завдяки її роботі, завдяки якій людина використовує природні ресурси для отримання матеріальних благ.

Робота як цілеспрямований вид діяльності людей, що забезпечує виробництво матеріальних благ, відбувається через людей. Трудовими ресурсами називають ту частину населення країни, яка володіє необхідними фізичними та духовними можливостями, професійними знаннями й трудовими навичками для роботи в господарському комплексі. Рівень працезабезпечення залежить від кількості трудових ресурсів, їхнього розміщення на території, статевого складу та вікових показників [10, с. 73].

Щодо категорії «трудові ресурси», то вона є більш широкою та різнобічною, ніж поняття «робоча сила», яке означає здатність людей до праці й здійснюється у виробничому процесі. Людина виступає носієм робочої сили, звідки впливає, що робоча сила існує на всіх фазах розвитку суспільного виробництва й неможлива без її власника – людини. Відтворення робочої сили складається із сукупності життєво важливих благ, потрібних для підтримки життя людей та їх сімей, витрат на їх навчання й підготовку. Отже, робоча сила є віддзеркаленням економічного змісту трудових ресурсів [1, с. 145].

Через погіршення стану вітчизняної демографічної ситуації кількість людей, зайнятих у сільському господарстві, постійно зменшується. Збільшення питомої ваги людей похилого віку та скорочення частки в молодому віці є досить негативним явищем у демографічній ситуації сільського населення, адже на кожного працездатного припадає все більше непрацездатних, що вимагає систематичного збільшення рівня продуктивності

їх роботи, нарощування обсягів виробництва продукції рослинництва й тваринництва [4, с. 39].

На продуктивність праці впливає безліч факторів, а зростання її рівня не може бути автоматично гарантованим. Це пов'язано з якістю та кількістю роботи, її інтенсивністю, продуктивними силами тощо. Характерною відмінністю цих факторів є те, що вони прямо пов'язані з працею людей, адже вони безпосередньо впливають на результати роботи та визначають ступінь їх ефективності.

Вимірювачами продуктивності праці є праця (у натуральному вираженні та вартісному) й час, що витрачається на її виробництво. До узагальнюючих показників продуктивності праці належить валова продукція, відображена у грошовому виразі по відношенню до середньорічного працівника, що зайнятий у сільськогосподарському виробництві [9, с. 148].

Зайнятість працівників сільського господарства має специфічні характеристики, викликані технологією та умовами виробництва, технічним оснащенням та веденням особистого підсобного господарства працівниками сільськогосподарських підприємств, викликаних економічною необхідністю. Серед основних особливостей сільського виробництва виділяють сезонний характер використання трудових ресурсів протягом року. Так, періоди виробництва та робочі періоди не збігаються, що призводить до нерівномірного використання робочої сили протягом року. Під час здійснення виробничого процесу відбувається синергетичний ефект, який формується за рахунок об'єднання робочої сили та засобів виробництва. Останній елемент включає засоби праці та предмети праці. Ці складові частини за своєю вартістю формують виробничі засоби (фонди) підприємства, що поділяються основні та оборотні (рис. 2).

Для функціонування сільськогосподарського підприємства ключовими є засоби виробництва, які можна розділити за типом та тривалістю участі у виробничому процесі і які можна облікувати в натуральному виразі як основні та оборотні.

Основні засоби є економічною формою низку комплексу матеріально-речових цінностей, які функціонують протягом тривалого проміжку часу. Для визначення рівня розвитку продуктивних сил варто зауважити, що вони виступають матеріальним підґрунтям для організаційно-технологічних процесів, створення матеріально-технічної бази, підвищення продуктив-

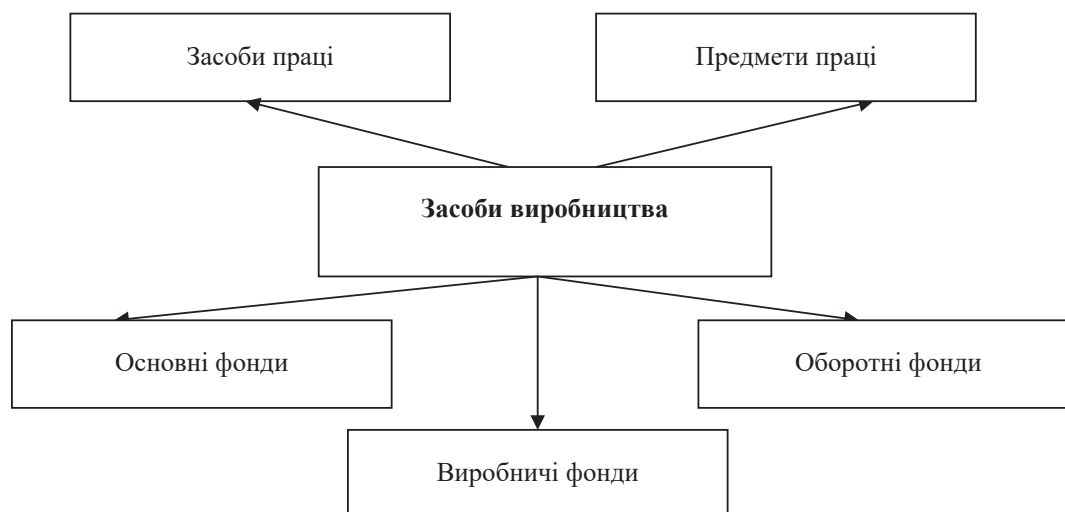

Рис. 2. Взаємозв'язок та склад засобів виробництва й виробничих фондів

Джерело: опрацьовано авторами на основі [1; 9; 12]

ності праці та продуктивності сільськогосподарського виробництва загалом. За характером участі основні засоби поділяються на виробничі й невиробничі. До першого виду належать засоби, безпосередньо пов'язані з виробництвом, переробленням та реалізацією продукції, а до другого – засоби, які прямо не задіяні у виробництві (житлово-комунальні об'єкти, школи, лікарні, дитячі садки тощо) [10, с. 172].

До основних виробничих фондів належать засоби, що беруть участь у виробничому процесі протягом тривалого проміжку часу, не змінюючи натурально-речової форми й переносючи частинами свою вартість на вартість виготовленої продукції. Основні невиробничі фонди безпосередньо не беруть участь у виробничому процесі [1, с. 202].

Задля визначення ефективності використання основних виробничих засобів досить часто використовуються лише ті показники, які можна віднести до визначальних, або основних, показників, й вони становлять відповідну систему натуральних та вартісних показників. До них належать 1 га сільськогосподарських угідь та орних земель, виробництво на 100 або 1 000 грн. вартості основних виробничих засобів. Цим показником визначаються рентабельність інвестицій, фондівіддача, хоча він оцінюється за первинною балансовою, а не за залишковою вартістю основних фондів.

Висока економічна ефективність використання основних фондів неможлива без взаємодії з оборотними. В економічному контексті вони трактуються як форма руху тієї частини авансових коштів у виробничій сфері, що спрямована на відтворення й використання предметів праці. На противагу основним фондам, частина фондів повністю використовується виробництвом за процес одного обігу, а їх вартість переноситься на новостворений продукт. Сюди також належить відтворення робочої сили, а саме фонд оплати праці, адже він та матеріальні затрати є частинами незавершеного виробництва [2, с. 37].

Для здійснення виробничих процесів суб'єкти господарювання мають бути забезпечені сортовим насінням і посадковим матеріалом, мінеральними добривами, хімічними меліорантами, гербіцидами й пестицидами, кормами та комбікормами, фуражним зерном, мікробіологічними добавками, паливно-мастильними та іншими матеріалами, а також електроенергією.

Виокремлюють дві основні групи оборотних фондів, а саме нормовані й ненормовані оборотні кошти. Нормовані поділяються на виробничі запаси та незавершене виробництво. Ефективна виробнича діяльність господарств може бути налагоджена лише за умов володіння необхідними розмірами різних видів оборотних коштів, що відповідають потребам сільськогосподарського виробництва, тому досить важливим є питання виявлення потреб у оборотних засобах та їх раціональних обсягах запасів.

Отже, здійснення господарської діяльності сільськогосподарських підприємств різних видів та форм власності відбувається за рахунок включення у виробничий процес різних видів ресурсів, а саме землі, праці, матеріалів та технологій (основні засоби та матеріальні цінності). Разом вони представляють агроресурсний потенціал сільськогосподарського підприємства.

Якщо сільськогосподарське виробництво вважається відносно автономною складною організаційною системою, то оцінювання ефективності має враховувати амбівалентність, за допомогою якої можна визначити задоволення потреб населення у виробництві власної продукції, з одного боку, тими ресурсами, які наявні у системного об'єкта (регіону, підприємства), а з іншого боку, ступенем ефективного розподілу та

раціонального використання протягом усього виробничого циклу. Таким чином, з урахуванням задіяних обсягів ресурсів рівень задоволення потреб у виробництві власної продукції визначається ефективністю (віддачою) цих ресурсів.

До проміжних продуктів виробництва належать паливо, енергія, сировина та виробничі послуги. Їх розподіл та використання характеризуються складністю взаємодій з промисловістю. Через нерівномірну інтенсивність їх використання виникають різнопланові співвідношення проміжної та кінцевої продукції, водночас порушуються два принципи збалансованого, пропорційного виробництва: досягнення максимальних обсягів кінцевої продукції на одиницю проміжного продукту, перерозподіл навантаження між галузями економіки та більшою мірою всередині галузей агровиробництва через кількісну зміну потоків предметів праці.

Висновки і пропозиції. Узагальнюючи проведені дослідження, можемо зробити висновок, що ресурсний потенціал сільськогосподарських підприємств у сучасних динамічних умовах відіграє ключову роль у забезпеченні їх стабільного розвитку. Великого значення при цьому набуває його структурна характеристика.

Основні сільськогосподарські виробничі ресурси дають змогу підприємству задовольняти потреби населення у виробництві власної продукції за умови їх ефективного розподілу та ефективного використання протягом виробничого циклу. Отже, для заданих обсягів ресурсів ступінь задоволення потреб у виробництві власної продукції визначається ефективністю (віддачою) цих ресурсів.

Формування оптимального поєднання земельних, трудових, матеріальних та фінансових ресурсів дає змогу аграрним підприємствам забезпечити стабільний та довготривалий розвиток, швидко реагування та адаптацію до динамічних умов зовнішнього середовища. Перспективами подальших досліджень є встановлення чітких пропорцій між зазначеними видами ресурсів задля забезпечення максимальної реалізації ресурсного потенціалу.

Література:

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств : підручник. 2-ге вид., доп. і перероб. Київ : КНЕУ, 2002. 624 с.
2. Вініченко І.І., Сорока Ю.О. Ефективність використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 22. С. 34–37.
3. Красноручий О.О., Руденко С.В. Концептуальні підходи до управління економічним потенціалом аграрних підприємств. *Український журнал прикладної економіки*. 2016. Т. 1. № 3. С. 77–84.
4. Крюкова І.О. Ресурсний потенціал аграрної економіки України та результативність його використання. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2019. № 2. С. 37–42.
5. Матвеев П.М. Сутність механізму економічного відтворення ресурсного потенціалу аграрного сектора. *Український журнал прикладної економіки*. 2019. Т. 4. № 4. С. 353–363.
6. Маркіна І.А., Федірець О.В., Корнієнко В.С. Стратегічні напрями управління розвитком маркетингової діяльності сільськогосподарських підприємств. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка і менеджмент»*. 2019. № 4(82). С. 101–106.
7. Мармуль Л.О., Романова В.А. Регіональне управління та регулювання використання земельних ресурсів : монографія. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2007. 192 с.
8. Россоха В.В. Методологічні аспекти формування та розвитку потенціалу підприємств аграрної сфери АПК. *Економіка АПК*. 2005. № 8. С. 36–38.
9. Відтворення та ефективне використання ресурсного потенціалу АПК (теоретичні та практичні аспекти) / В.В. Трегубчук, А.М. Юзе-

- фович, Д.І. Крисанов, О.С. Попова, В.О. Прадун, Н.М. Скурська. Київ: Інститут економіки НАН України, 2003. 259 с.
10. Ульянченко О.В. Ресурсний потенціал аграрного сектора економіки України: управлінський аспект: монографія. Суми: Довкілля, 2010. 383 с.
 11. Ходаківська О.В., Шпикуляк О.Г., Супрун О.М. Інститути «зеленої економіки» у забезпеченні сталого розвитку агросектору: теоретичний вимір. *Бізнес-Інформ*. 2017. № 7. С. 13–18.
 12. Markina I., Fedirets O., Sazonova T., Kovalenko M., Ostashova V. Formation of Energy Efficient Strategy of Enterprise Management. *Journal of Entrepreneurship Education*. 2018. Vol. 21. Special Issue 2. Available at: <https://www.abacademies.org/journals/journal-of-entrepreneurship-education-inpress.html> (дата звернення: 18.10.2020).

References:

1. Andriichuk V.H. (2002) *Ekonomika ahrarykh pidpryyemstv* [The economy of agrarian enterprises]. Kyiv: KNEU. (in Ukrainian)
2. Vinichenko I.I., Soroka Yu.O. (2015) Efektyvnist' vykorystannya resursnoho potentsialu sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv [Efficiency of using resource potential of agricultural enterprises]. *Investments: practice and experience*, vol. 22, pp. 34–37. (in Ukrainian)
3. Krasnoruckyy O.O., Rudenko S.V. (2016). Kontseptual'ni pidkhody do upravlinnya ekonomichnym potentsialom ahrarykh pidpryyemstv [Conceptual approaches to management of economic potential of agrarian enterprises]. *Ukrainsky zhurnal prykladnoy ekonomiky*, no. 1(3), pp. 77–84. (in Ukrainian)
4. Kryukova I.A. (2019) Resursnyy potentsial ahramoyi ekonomiky Ukrainy ta rezul'tatynnist' yoho vykorystannya [Resource potential of the agrarian economy of Ukraine and the effectiveness of its use]. *Actual problems of innovative economy*, no. 2, pp. 37–42. (in Ukrainian)
5. Matvyeyev P.M. Sutnist (2019) mekhanizmu ekonomichnoho vidtvoreshchennya resursnoho potentsialu ahramnoho sektora [The essence of the mechanism of economic reproduction of the resource potential of the agricultural sector]. *Ukrainian Journal of Applied Economics*. vol. 4, no. 4, pp. 353–363. (in Ukrainian)
6. Markina I.A., Fedirets O.V., Korniyenko V.S. (2019) Stratehichni napryamy upravlinnya rozvytkom marketynhovoyi diyal'nosti sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv [Strategic directions of management of development of marketing activity of agricultural enterprises]. *Bulletin of Sumy National Agrarian University. Series "Economics and Management"*, no. 4(82), p. 101–106. (in Ukrainian)
7. Marmul L.O. and Romanova V.A. (2007) Regionalne upravlinnya ta reguluvannya vykorystannya zemelnyh resursyv. [Regional management and regulation of land use]. IAE. Kiev. (in Ukrainian)
8. Rossoha V.V. (2005) Metodolohichni aspekty formuvannya ta rozvytku potentsialu pidpryyemstv ahramoyi sfery APK [Methodological aspects of formation and development of potential of agrarian sector enterprises of agroindustrial complex]. *Economica APC*, no. 8, pp. 36–38. (in Ukrainian)
9. Trehobchuk V.V., Yuzefovych A.M., Krysanov D.I., Popova O.S., Pradun V.O. and Skurs'ka N.M. (2003) Vidtvoreshchennya ta efektyvne vykorystannya resursnoho potentsialu APK (teoretychni ta praktichni aspekty) [Play and efficient use of resource potential of AIC (theoretical and practical aspects)]. Instytut ekonomiky NAN Ukrainy, Kyiv. (in Ukrainian)
10. Ulyanchenko O.V. (2010). Resursnyy potentsial agrarnogo sektora ekonomiky Ukrainy: upravlinskyy aspekt. [Resource potential of the agrarian sector of Ukraine's economy: management aspect]. Sumy. (in Ukrainian)
11. Xodakivs'ka O.V., Shpy'kulyak O.G., Suprun O.M. (2017) Instytuty "zelenoyi ekonomiky" u zabezpechenni staloho rozvytku ahrosektoru: teoretychnyy vymir [Green economy institutions in sustainable agro-sector development: a theoretical measure]. *Biznes-Inform*, no. 7, pp. 13–18. (in Ukrainian)
12. Markina I., Fedirets O., Sazonova T., Kovalenko M., Ostashova V. (2018). Formation of Energy Efficient Strategy of Enterprise Management. *Journal of Entrepreneurship Education*. Volume 21. Special Issue 2. Available at: <https://www.abacademies.org/journals/journal-of-entrepreneurship-education-inpress.html> (accessed 18 October 2020).

Аннотация. В статье определены составляющие характеристики ресурсного потенциала аграрных предприятий, исследованы их взаимосвязи и структура. Проанализированы элементы ресурсного потенциала предприятия, такие как земля, трудовые ресурсы, материально-технические ценности, финансы и информация. Определены основные особенности земли как основного средства производства сельскохозяйственных предприятий. Приведена сущностная характеристика таких составляющих ресурсного потенциала сельскохозяйственных предприятий, как население и трудовые ресурсы. Исследованы взаимосвязь и состав средств производства и производственных фондов. Предложено в рыночных условиях определять ряд новых требований перед созданием организационных форм производства в соответствии с принципами целевого управления, которые предназначены не для максимизации выпуска промежуточного производства, а для достижения устойчивых конечных результатов, таких как удовлетворение потребностей населения в сельскохозяйственной продукции.

Ключевые слова: ресурсный потенциал, аграрное предприятие, земля, трудовые ресурсы, средства производства, эффективность.

Summary. The article identifies the components of the resource potential of agricultural enterprises, examines their relationships and structure. Elements of the resource potential of the enterprise, such as land, labor resources, material and technical values, finances and information are analyzed. The main features of land as the main means of production of agricultural enterprises are identified. Land is an indispensable means of producing material goods, the most important component of national wealth. The role of land is especially important in agriculture. It is the basis of agricultural production. The essential characteristics of such components of the resource potential of agricultural enterprises as the population and labor resources are given. The specificity and specialization of agricultural production largely determine the composition of current assets and their assets in different farms, which depends on the participation in the circulation of a large number of objects of biological origin, the seasonality of their use. Agricultural production is considered a relatively autonomous complex organizational system, the assessment of efficiency should take into account the ambivalence with which to determine the needs of the population in the production of its own products: on the one hand the resources available to the system object (region, enterprise), on the other hand, the degree of efficient distribution and rational use throughout the production cycle. The relationship and composition of the means of production and production assets are studied. It is proposed to define a number of new requirements in market conditions before creating organizational forms of production in accordance with the principles of targeted management, which are not intended to maximize the output of intermediate production, but to achieve sustainable end results – meeting the needs of agricultural products. Today, agricultural production resources include material, financial and labor resources that allow the company to meet the needs of the population in the production of its own products, provided they are effectively distributed and used efficiently during the production cycle.

Keywords: resource potential, agrarian enterprise, land, labor resources, means of production, efficiency.